

Etruskové

Sami si říkali Rassaena, Řekové je nezývali Tyrrhenoi.

Původ

O původu tohoto národa existuje několik teorií. Někteří antičtí autoři je považovali za potomky tzv. mořských národů. Hérodotos předpokládal jejich původ v Maloasijské Lýdii. Vergilius zase objasňuje původ ve své Aeneis a vidí etrusky jako potomky uprchlých Trójanů. I teorie o severském původu byly vyvráceny, nebyla totiž prokázána žádná jazyková příbuznost. Zatím asi nejpravděpodobnější je teorie autochtonní. Uvažuje o vývoji na území Itálie z pasteveckého lidu apeninské kultury a považuje v podstatě Etrusky za nositele tzv. protovillanovské kultury 10. a 11. st. př.n.l., kdy vznikala první jádra měst.

Etruskové sami v otázce původu měli jasno. Počátek své kultury datovali do roku 986 př. Kr., kdy legenda praví, že bylo na poli vyoráno dítě s obličejem starce. Toto dítě/stařec neslo jméno Tages nebo také Tarchos, Tarques či Tyrrhes a bylo považováno za praotce a učitele národa.

Od něj se Etruskové naučili umění věštby a rozdělili také dobu svého trvání na několik saeculí (nom.sing. saeculum), které trvalo přibližně sto let. Těchto saeculí měli si určití přibližně deset, někdy se uvádí osm, po nichž měl následovat konec jejich civilizace. Vzhledem k tomu, že kolem roku 29 př.n.l. mizí Etruskové z jeviště dějin, můžeme říci, že jim to vyšlo.

Území a vývoj

Centrum Etrusky osídleného území se rozkládalo ve střední Itálii zhruba od Říma směrem na sever k městu Florencie. Za expanze okolo roku 750 př.n.l. dosahovali na severu až k Pádu a na jihu do Kampánie.

K nejstarším kulturám, které se Etruskům přiřítají, patří kultura villanovská (dle naleziště Villa Nova), datovaná do 11.-9. st. př.n.l. Charakteristická je pro ni keramika *impasto*. Tato kultura je velmi podobná středoevropským kulturám popelnicových polí: způsob pohřbu je totožný – žehem (hroby pozzo) a některé součásti bronzového inventáře jsou velmi podobné jako ve střední Evropě.

V 8. st. se projevuje změna pohřebního ritu, tělo už není spalováno, ale je pohřbíváno pod desku.

750 př.n.l. dochází k již zmíněné expanzi a Etruskové se stávají námořní velmocí – thalassokracie. Navazují se bohaté obchodní styky nejen s Kartágem, ale i dálkový pevninský obchod do střední Evropy. Rozvíjí se městské státy jako Tarquinie (Tarchon), Papulonia, Caere (Cerveteri), Vetulonia... dochází ke spojení osad v jeden celek – synoikismus – hovoří se o spojení dvanácti nejvýznamnějších měst.

7. st. př.n.l. se začíná prosazovat pohřbívání pod monumentálními mohylami s nástěnnými malbami, do masivních sarkofágů, s honosným vybavením „jako doma“ a předměty umělecké i každodenní potřeby. Např. nekropole Bandiaccia u Cerveteri, Tomba degli basrelifi, Tomba del Gueriero.

Okolo roku 600 př.n.l. se zažívá velkou oblibu keramika typu *bucchero* – velmi tmavá keramika, hojně rozšířená. Také se hodně exportují bronzové nádoby, picí hliněné i kovové náčiní. U nás picí soubory – Hořín, Hradiště u Písku, Chlum, Mirkovice.

Před rokem 510 př.n.l. v Římě vládli etruští králové avšak v tomto roce byl poslední z nich - Lucius Tarquinius Superbus – vyhnán a až do roku 29 př.n.l. pokračovalo postupné dobývání etruských měst. Kdy původní obyvatelstvo splynulo s Římany. Ovšem ještě o pár století později se rod Medici z Florencie či Dante Alighieri, hlásí k etruským předkům.

Písmo, jazyk, náboženství

Měli také své písmo a jazyk, který není dodnes bezpečně rozluštěn. I když většina slov je už dnes čitelná. Abeceda je kombinací řečtiny a foiničtiny. K rozluštění velmi pomohl nález zlatých destiček z Pyrgi v roce 1964. Některá slova se užívají doteď např. ceremonie, persona. Je to také proto, že ohledně náboženství byli lidé této kultury velmi přesní a dogmatictí. Jejich pantheon byl přesně rozpracovaný a každý bůh měl přesné určení.

Etruskové a Čechy

Kultura villanovská - blízká středoevropským kulturám pozdní DB.

Obdobné náboženské představy, žárový ritus, obydlí pro tělo, sluneční symboly, ženské bohyně.

8. – 7. st. př.n.l. jantarová cesta vedla přes Itálii Adriaticu až po Balt. V 6. st. Přerušeno vpády Skýtů.

Posun stezky přes Alpské průsmyky na západ. Rozmáhá se dovoz do Čech – soubory picích bronzových nádob, šperky. Uvažuje se, že pódia keltských chrámů na závistském hradišti u Prahy a v Minicích u Kralup pomáhali navrhovat etruští stavitelé (vnitřní zidky uprostřed pódii na místech podpírajících nadzemní konstrukce; kazetová zástavba akropole na Závisti). Středomořský korál je užívaný na laténský šperk. Korálky – neapolský vliv (Minice u Kralup)

Na našem území nacházejí zlomky bucchera a zlomky antické keramiky raného 5. st.

Hradiště u Písku

- 2 zobákovité konvice – 1 s figurální (5. st.) a 2 s hadovitou (6. st) ataší, dvě mísy a jeden stříbrný cedník
- zlaté lodkovité jehlice, dnes ztracená jehlice s ženskou hlavičkou

Chlum u Zbiroha – mohyla – z.konvice bez ucha a 2 mísky (keltské napodobení 5. st)

Mirkovice u Domažlic – bonz. nádoba, tvarem něco mezi stamnem a situlou

Hořín u Mělníka – 2 válcové mísy

Hořovičky u Rakovníka – jedna miska

Čínov u Žatce – ucho s podkovovitou ataší

Modřany – 2 ucha (Na Závisti) – podkovovitá ataše a lotosové poupě

Nálezy z posledních čtyř zmiňovaných lokalit pocházejí pravděpodobně z města Vulci.

- Zobákovité konvice jsou známy především z Německa a z Čech.
- Misky s konvicí, picí servis značí značnou oblíbenost vína.
- Jsou doloženy sňatky mezi Etrusky a Kelty.
- Nálezy keramiky 5. st. př.n.l. – Kadaň, Droužkovice u Chomutova, (přes Marseille, přes Etrurii?)
- Napodobeniny číše z Plzně Roudné.
- Zlomek skleněné amforky nalezen u Strakonice (foiničtí řemeslníci z Rhodu).
- Raně laténská maskovitá spona z Manětína Hrádku je také považována za jasný doklad etruského vlivu. Stejně jako dekorace stylizovanými hlavičkami, palmetami a rostlinnými motivy.
- Od nás, jak uvádí Hérodotos, Etruskové dováželi zlato, jantar a cín.

Obchodní stezka vedla Pádskou nížinou, oblastí kultury Golasecca, směrem na Salzbuk, po solné stezce, podél Salzachu, Innu, Ilzu přes Šumavské průsmyky do povodí horní Vltavy a do Pootaví.

Některé webové stránky:

- ◆ www.mysteriousetruscans.com
- ◆ www.larth.it
- ◆ www.umass.edu/etruscannews

Literatura:

- Bouzek, Jan : Etruskové – jiní než všechny ostatní národy. Praha 2003
- Falchetti, F.; Ronualdi, A. : Die Etrusker. Firenze 2000
- Keller, Werner : Etruskové. Mnichov/Curych 1970
- Prayon, F. : Etruskové. Mnichov 1996